

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@stm.fi

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI MIELENTERVEYSLAIN VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA

Suomen Lääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksensä liittyen mielenterveyslain väliaikaista muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen.

Lääkäriliiton näkemyksen mukaan nykyinen tilanne, jossa mielenterveyden häiriöstä kärsivän potilaan hoidon tarpeen arviointi ja hoitoon pääseminen ovat käytännössä riippuvaisia siitä, mikä on työvuorossa olevan lääkärin palvelussuhteen luonne, on kestävä. Tässä suhteessa ehdotettu lakimuutos on hyvin tervetullut.

Lääkäriliitto pitää hyvänä sitä, että mielenterveyslain muutos on erotettu potilaan itsemääräämisoikeuden rajoitusten muusta säädösvalmistelusta ja pyritään saattamaan voimaan nopeammalla aikataululla - mitä pikemmin sen parempi. Lakimuutosten väliaikaisuus on ymmärrettävää, kun laajemat terveydenhuoltojärjestelmän palvelurakennerekaisut ovat vielä valmis- teilla.

Lääkäriliitto kannattaa esitysluonnoksen periaatetta, jossa vahvistetaan jo lain tasolla muun kuin virkasuhteessa olevan lääkärin mahdollisuus laatia tarkkailulähete (M1). Tämä mahdollistaa myös yksityissektorilla toimivien lääkäreiden laatimat tarkkailulähetteen, mikä on tärkeää, jotta potilaiden hoitoon pääsy voidaan turvata. On luonnollista, että tarkkailulähetteen antamisoikeudesta seuraa myös rikos- ja vahingonkorvausoikeudellinen vastuu.

Tarkkailulähetteen antamiseen olisi esitysluonnoksen mukaan oikeutettu vain laillistettu lääkäri. Käytännössä terveyskeskusten päivystyksessä työskentelee myös lääketieteen opiskelijoita. Heillä ei esityksen mukaan olisi oikeutta tarkkailulähetteen laatimiseen samalla tavalla kuin muilla lääkäreillä. Koska tarkkailulähete on luonteeltaan osa potilaan diagnosointia ja hoitoon ohjausta, mitkä kuuluvat jokaisen potilastyössä toimivan lääkärin työhön, Lääkäriliitto esittää harkittavaksi voisiko tältä osin noudattaa nykyisen lain mukaista määräysmenettelyä. Terveyskeskuksen vastaava lääkäri voisi siten määrätä myös muun kuin laillistetun lääkärin laatimaan tarkkailulähet- teitä.

Esitysluonnoksessa on lähdetty siitä, että virka-apupyynnön poliisille voi tehdä vain virkasuhteinen lääkäri. Tätä ratkaisua Lääkäriliitto pitää ongelmallisena potilaan ja hoitohenkilökunnan kannalta. Esitysluonnoksesta ei käy selkeästi ilmi, miksi ratkaisuun on päädytty. Yleisperusteluissa todetaan, että ”valmistelun yhteydessä on selvitetty, olisiko perustuslain mu-

kaan mahdollista osoittaa lain tasolla virka-apupyynnön tekeminen muun kuin virkasuhteisen lääkärin tehtäväksi. Tällaista sääntelytapaa päädyttiin kuitenkin pitämään ongelmallisena paitsi julkisen vallan käytön, myös poliisin käytännön toiminnan kannalta.” Lisäksi muutettavan 31 §:n perusteluisa todetaan, että ”ei liene mahdollista säätää tavallisella lailla virka-apupyynnön tekemistä muun kuin virkasuhteisen lääkärin tehtäväksi”.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslaissa tai muussa lainsäädännössä ei ole yksiselitteisesti määritelty, mikä on julkisen vallan käyttöä ja mikä merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Eduskunnan oikeusasiamies antoi vuonna 2010 päätöksensä (Dnro 711/09) julkisen vallan käytöstä terveydenhuollossa. Esimerkkeinä tehtäviä, joihin voi sisältyä julkisen vallan käyttöä päätöksessä mainittiin tarkkailulähetteen laatiminen, tarkkailuun ottaminen ja virka-avun pyytäminen poliisilta henkilön kuljettamiseksi terveyskeskukseen tai sairaalaan tai muuhun hoitoyksikköön. Merkittävää julkista valtaa katsottiin voivan sisältyä mm. tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämiseen ja hoidon jatkamiseen.

Nykyisen poliisilain 40 §:n ja vuoden 2014 alusta voimaan tulevan uuden poliisilain 9 luvun 1 §:n mukaan poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisi voi antaa virka-apua myös yksityiselle, jos se on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen. Virka-avun antamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä.

Lääkäriliiton näkemyksen mukaan potilaalla tulee olla oikeus perustuslain 19 §:n 1 momentissa säänneltyyn välttämättömään huolenpitoon sekä perustuslain 7 §:n 1 momentin perusoikeutena turvaamaan turvallisuuteen kuten myös muilla henkilöillä, joiden turvallisuus voi vaarantua, jos ei sekavasti tai vaarallisesti käyttäytyvää henkilöä välittömästi lähetetä tarkempaan hoidon tarpeen arviointiin. Lääkäriliiton tulkinnan mukaan näyttäisi lakiesityksen mukaan siltä, että päivystyksessä hoitoa odottava potilas voisi soittaa virka-apupyynnön hoitohenkilökunnan jouduttua vaikeuksiin, mutta lääkäri ei.

Potilaan tarpeelliseen hoitoon pääsyn, ja joissakin tilanteissa sivullisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden vuoksi on Lääkäriliiton näkemyksen mukaan välttämätöntä, että virka-apupyynnön voi tehdä työvuorossa oleva lääkäri riippumatta hänen palvelussuhteensa luonteesta.

Ystävällisin terveisin

Suomen Lääkäriliitto

Raija Niemelä
puheenjohtaja

Heikki Pälve
toiminnanjohtaja